

Émile
Zola

Nana

Nana

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Jiří Žák – c/o Dilia 2011 Cover
© Adéla Korbelařová, 2025
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5495-3 (pdf)

Émile
Zola

Nana

přeložil Jiří Žák

$\frac{1}{4}$
00

I.

V devět hodin večer byl sál divadla Varieté ještě prázdný. Několik osamělých diváků na balkoně a v přízemí čekalo v matném světle stažených plynových hořáků lustru a ztrácelo se v sedadlech potažených granátovým plyšem. Velká červená skvrna opony se topila v pološeru a z jeviště se neozýval žádný zvuk. Světelná rampa byla zhasnutá, pulty hudebníků opuštěné. Pouze nahoře, na třetí galerii, se pod kupolí okrouhlého stropu, na němž ženské postavy vzlétaly spolu s nahými amorky vzhůru do nebe vypadajícího ve světle plynového osvětlení zeleně, se ze změti neutuchajících hlasů ozývalo volání a smích. Pod širokými a zlatě orámovanými oblouky byly vidět hlavy v kokrhelech a čepicích. Občas se ukázala spěchající uvaděčka s lístky v rukou a strkala před sebou pána a dámu. Pán měl na sobě frak a štíhlá dáma vypínala hrud; zvolna se rozhlíželi.

V přízemí se objevili dva mladí muži. Zůstali stát a dívali se kolem.

„Co jsem ti říkal, Hektore?“ zvolal starší z nich, vysoký mladík s tenkým černým knírkem. „Přišli jsme moc brzo. Mohls mě klidně nechat dokouřit doutník.“

Okolo nich prošla uvaděčka.

„Ach, pane Fauchery!“ řekla důvěrným tónem. „Začneme nejdřív za půl hodiny.“

Tak proč je na plakátech uveden začátek v devět?“ zamumlal Hektor, v jehož dlouhém hubeném obličejí se objevil mrzutý výraz.

Ještě dnes ráno mi Clarissa přísahala, že se začne přesně v osm. Musí to vědět, protože dnes hraje.“

Na okamžik zmlkli, zvedli hlavy a snažili se pohledem proniknout do šera lóží. Ale kvůli zeleným tapetám v nich vládl ještě větší stín. Dole pod balkonem byla v lóžích úplná tma. V balkonových lóžích zatím seděla jediná tlustá dáma a připomínala loď, která narazila na sametové zábradlí. Mezi vysokými sloupy zely proscéniové lóže se závěsy s dlouhými třásněmi na dveřích doposud prázdnotou. Bílé a pozlacené jeviště vypadalo v matném nazelenalém světle krátkých plamínek křišťálového lustru rozmazaně, jako by se tam vznášel jemný prach.

„Sehnal jsi pro Lucy tu lóži?“ zeptal se Hektor.

„Ano,“ odpověděl druhý mladík. „Ale stálo mě to značné úsilí... Neboj, že by Lucy přišla příliš brzy. To v jejím případě nehrozí.“

Potlačil lehké zívnutí a po krátké pauze dodal:

„Máš štěstí, že jsi ještě neviděl premiéru. *Plavovlasá Venuše* bude událostí sezóny. Mluví se o ní už půl roku. Kamaráde, a ta hudba! Vůbec není špatná... Bordenave se vyzná a tenhle majstrštyk si nechával pro světovou výstavu.“

Hektor ho nábožně poslouchal. Pak se zeptal:

„A co Nana, ta nová hvězda, která má hrát Venuši? Znáš ji?“

„Proboha, už to zase začíná!“ vykřikl Fauchery a rozhodil ruce. „Od rána mě pořád někdo otravuje s Nanou! Potkal jsem nejmíň dvacet lidí a všichni Nana sem a Nana tam! Copak já vím? Neznám přece všechny holky v Paříži! Je to Bordenavův objev. Musí to být něco unikátního!“

Zklidnil se. Ale prázdné hlediště, pološero a kostelní atmosféra plná šeptajících hlasů a bouchání dveří ho rozčilovaly.

„Ne,“ řekl najednou. „Tady by se člověk zfamfrněl. Jdu pryč... Pojdme dolů najít Bordenava. Řekne nám podrobnosti.“

Dole ve velkém vestibulu s mramorovou podlahou, kde se kontrolovaly vstupenky, se už začali objevovat první diváci. Třemi otevřenými mřížemi bylo vidět, jak na bulvárech kypí život a jak se tam v krásné dubnové noci hemží a přelévají davy. Hrčení kočárů náhle ustávalo, dvířka hlučně klapala a lidé po skupinách vcházeli dovnitř, zastavovali se u kontroly vstupenek a pak stoupali po dvouramenném schodišti, na němž ženy s houpáním v bocích zpomalovaly. V syrovém světle plynových lamp v předsáli, které díky omezené empírové výzdobě připomínalo sloupořadí nějakého chrámu z lepenky, shlíželo z vysokých žlutých plakátů jméno Nana, natištěné palcovými černými písmeny. Četli je pánové, kteří se před nimi jakoby mimoděk zastavili v chůzi, jiní postávali v malých hloučcích, povídali si a překázeli ve dveřích, zatímco u pokladny stál tlustý muž s širokým oholeným obličejem a hrubě se osočoval na ty, kteří ještě sháněli vstupenky.

„Támhle je Bordenave,“ řekl Fauchery cestou dolů po schodišti.

Ale ředitel ho už spatřil.

„Jste hodný člověk!“ křičel na něj zdaleka. „Ten článek, co jste napsal do novin, je moc pěkný. Dnes ráno jsem otevřel *Figaro* a kde nic tu nic.“

„Počkejte přece,“ odpověděl Fauchery. „Musím tu vaši Nanu nejdřív poznat, abych o ní mohl něco napsat... Ostatně jsem vám nic neslíbil.“

Pak, aby ukončil diskusi, představil svého bratrance, pana Hektora de la Faloise, mladíka, jenž přijel do Paříže dostudovat. Ředitel mu věnoval jediný pohled, ale Hektor si ho prohlížel celý vzrušený. Tak tohle je tedy ten Bordenave, který vystavuje ženy jako dobytek na trhu a jedná s nimi jako dozorce

s galejníky, neustále myslí jen na reklamu, křičí, plive, plácá se do stehů a je cynik s duší četníka! Hektor si pomyslel, že by mu měl říci něco milého.

„Vaše divadlo...“ začal svým jasným hlasem.

Bordenave ho klidně přerušil neomalovým slovem jako člověk, jenž má rád v situaci jasno:

„Říkejte spíš můj bordel.“

Těmto slovům se Fauchery souhlasně zasmál, zatímco Hektorovi de la Faloisovi zaskočil kompliment v hrdle. Šokovalo ho to, ale snažil se tvářit, že se mu ředitelův výraz líbil. Ten se mezitím rozběhl stisknout ruku jednomu dramatikovi, jehož kritiky měly v divadelním světě velký vliv. Když se vrátil, Faloise se už vzpamatoval. Báł se, aby ho nepovažovali za venkovského troubu, kdyby dával najevo příliš velké rozpaky.

„Slyšel jsem,“ začal znovu a zoufale se snažil říci alespoň něco, „že Nana má nádherný hlas.“

„Ta?“ zvolal ředitel a pokrčil rameny. „Zpívá falešně!“

Mladík rychle dodal:

„A je prý výborná herečka.“

„Ta? Úplné dřevo! Neví co si počít s rukama a nohama!“

Faloise lehce zrudl. Už ničemu nerozuměl. Vykoktal:

„Za nic na světě bych si dnešní premiéru nenechal ujít. Víím, že vaše divadlo...“

„Říkejte můj bordel!“ opět ho přerušil Bordenave s mrazivým chladem přesvědčeného člověka.

Fauchery si mezitím v naprostém klidu prohlížel přicházející ženy. Když však viděl, jak jeho bratrance došla slova a neví, má-li se smát nebo zlobit, zasáhl:

„Udělej Bordenavovi radost a nazývej jeho divadlo tak, jak si přeje. Když ho to baví... A vy, drahý příteli, si z nás přestaňte utahovat. Jestli vaše Nana neumí zpívat ani hrát, bude to propadák. Toho se ostatně obávám.“

„Propadák? Propadák?“ vykřikl ředitel a tvář mu zbrunátněla. „Copak žena musí umět hrát a zpívat? Jste hlupák, přítelíčku... Nana má něco jiného. Něco, co nahradí všechno ostatní. Je to z ní cítit na dálku, nebo mám špatný nos! Uvidíš. Uvidíš. Jen se objeví a celý sál bude slintat.“

Zvedl své velké ruce, které se mu nadšením jen trásly. A když si ulevil, zamumlal spíš pro sebe:

„Ano, ta to dotáhne daleko, krucinál! Je to mrcha! Mrcha!“

Pak, protože na něj Fauchery naléhal, ochotně sděloval podrobnosti a používal při tom nevybíravé výrazy, které Hektora de la Faloise přiváděly do rozpaků. Poznal Nanu a chce z ní udělat hvězdu. Náhodou zrovna hledal představitelku Venuše. Sám se nikdy s žádnou ženou dlouho netahá, raději ji hned předhodí publiku. Ale co sem ta velká holka přišla, má teď v baráku revoluci. Jeho hvězda, Róza Mignonová, výtečná herečka a obdivuhodná zpěvačka, vyhrožuje každý den výpovědí a je celá bez sebe, protože tuší konkurentku. A ten kravál kvůli plakátu, krucinál! Nakonec se rozhodl vytisknout jména obou hereček stejně velkým písmem. Ať mu dají pokoj! Když holky jako Simona nebo Clarissa neposlouchají, nakope je do zadku. Jinak by s nimi nevydržel. Když je prodává, ví, za jakou cenu. Jsou to všechno coury!

„Podívejte,“ řekl a přerušil svůj proslov. „Mignon a Steiner. Pořád spolu. Víte, že Steiner začíná mít Rózy plné zuby? Manžel mu je neustále v patách, bojí se, aby bankéř nezahnuhl.“

Plynové lampy zářící na římse divadla zaplavovaly chodník jasným světlem. V ostrém zeleném jasu byly vidět dva stromky a plakáty na bílém sloupku se daly přechít zdaleka jako ve dne. Nahoře už tma pohlcovala bulvár i s jeho zářícími světly a proudícím davem. Řada mužů nevstoupila do divadla hned, zůstávala venku, povídala si a dokuřovala doutníky v ostrém světle lampy, které jejich tváře barvilo do sinavé bělosti a vrhalo

na asfalt jejich krátké černé stíny. Mignon, vysoký statný chlap s hlavou pouťového siláka, si mezi hloučky razil cestu a vlekl s sebou za paži bankéře Steinera, malého obtloustlého mužíka s kulatým obličejem rámovaným věnečkem šedivějších vousů.

„Přece jste se s ní už setkal,“ řekl Bordenave bankéři. „Včera v mé kanceláři.“

„Ach, to byla ona?“ vykřikl Steiner. „Já si to myslel. Jenomže přišla ve chvíli, kdy jsem právě odcházel, a tak jsem ji sotva zahlédl.“

Mignon s přivřenýma očima poslouchal a nervózně otáčel diamantovým prstenem. Pochopil, že se mluví o Naně. Když pak Bordenave vykreslil portrét své debutantky tak, že se Steinerovi zablesklo v očích, zasáhl do rozhovoru:

„Nechte toho, příteli. Je to děvka! Počkejte, až ji publikum vypíská... Steinere, kamarádíčku, víte přece, že moje žena na vás čeká v šatně.“

Chtěl pokračovat v chůzi, jenomže Steiner se nechtěl od Bordenava hnout. Před nimi se tvořila u kontroly vstupenek čím dál větší fronta. Změť hlasů rostla a často se z ní se zpěvnou ostrostí dvou slabik ozvalo jméno Nana. Muži postávající u plakátů ho pokřikovali nahlas, jiní ho vyslovovali jen tak mimochodem a tázavě, zatímco ženy se znepokojeně usmívaly a potichu si ho opakovaly. Nikdo Nanu neznal. Odkud se vzala? Šeptem se šířily nejrůznější žerty a historky. Její kratičké a důvěrně známé jméno působilo jako pohlazení a běželo od úst k ústům. Dobře se vyslovovalo a dav si ho s dětinskou radostí opakoval. Všech se zmocnila horečka zvědavosti, oné pařížské zvědavosti, jež se podobá záchvatům šílené touhy. Všichni chtěli Nanu vidět. Jedné dámě roztrhli volán na šatech, jeden muž ztratil klobouk.

„Žádáte ode mne příliš,“ křičel Bordenave asi na dvacítku mužů, kteří ho zahrnovali otázkami. „Však ji uvidíte. Musím jít, potřebuji mě.“

A zmizel, šťastný, že se mu podařilo publikum navnadit. Mignon pokrčil rameny a připomněl Steinerovi, že na něj Róza čeká v šatně. Chce se mu ukázat v kostýmu z prvního dějství.

„Podívej, támhle je Lucy. Právě vystupuje z kočáru,“ řekl Faloise Faucherymu.

Skutečně, byla to Lucy Stewartová, malá, asi čtyřicetiletá a ošklivá žena s příliš dlouhým krkem, hubeným obličejem s propadlými tvářemi a velkou pusou. Jinak to ovšem byla milá osůbka s velkým osobním šarmem. Přivedla s sebou Karolínu Héquetovou a její matku. Karolína byla chladná kráska a její matka se sice nesla velmi důstojně, ale z bot jí čouhala sláma.

„Pojď s námi, rezervovala jsem ti místo,“ řekla Lucy Faucherymu.

„Kdepak, tam bych nic neviděl. Sehnal jsem si místo v přezemí.“

Lucy se rozzlobila. Nechce se snad s ní ukazovat? Rychle se však uklidnila a přeskočila k jinému tématu.

„Proč jsi mi neřekl, že znáš Nanu?“

„Nanu? V životě jsem ji neviděl.“

„Opravdu? Přísahali mi, že jste se spolu vyspali...“

V tu chvíli se k nim však otočil Mignon, přiložil si prst na ústa a dal znamení, aby zmlkla. Když se ho Lucy zeptala proč, ukázal na kolemjdoucího mladého muže a zašeptal:

„To je Nanin amant.“

Všichni na něj pohlédli. Vypadal mile. Fauchery ho poznal. Jmenoval se Daguinet a za ženy utratil už tři sta tisíc franků a teď paběrkoval na burze, aby je mohl občas pozvat na večeri nebo obdarovat květinami. Lucy se líbily jeho oči.

„Ach, támhle je Blanka!“ zvolala. „To ona mi řekla, že jste se s Nanou vyspali.“

Blanka de Sivry, tlustá plavovlasá dívka, jejíž hezký obličej už trochu těšovatěl, přicházela v doprovodu hubeného pěstěného muže dokonalého vystupování.

„Hrabě Xavier de Vandeuvres,“ pošeptal Fauchery Faloisovi do ucha.

Hrabě stiskl novináři ruku, zatímco Blanka a Lucy se pustily do vzrušeného rozhovoru. V sukních s mnoha volány, jedna v modré, druhá v růžové, překážely ostatním v chůzi a jméno Nana opakovaly tak často a tak hlasitě, že začaly budit pozornost. Hrabě de Vandeuvres Blanku odvedl, ale jméno Nana se už mezitím neslo jako ozvěna ze všech koutů vestibulu a o to hlasitěji, jak v lidech rostla netrpělivost. Copak se proboha nikdy nezačne? Muži vytahovali hodinky, opozdílci vyskakovali z kočárů ještě než se úplně zastavily, skupinky odcházely z chodníku a kolemjdoucí pomalu procházeli světlem plynové lampy, kde už bylo prázdné, a natahovali krky, aby viděli do divadla. Nějaký kluk, který šel kolem a pohvizdoval si, se zastavil před plakátem na dveřích, chraplavým hlasem vykřikl: „Ohó, Nana!“ a šel dál svou cestou. Klátil se jako třtina a škrpály táhl za sebou. Lidé se rozesmáli. Elegantní pánové opakovali: „Nana, ohó, Nana!“ Nastala tlačení, u kontroly lístků vypukla nějaká hádka, křik mohutněl a hlasy vyvolávaly Nanu a chtěly Nanu. Davem proběhl záchvěv hloupé a smyslné touhy, jak se to často stává, sejde-li se víc lidí pohromadě.

Vřavu však přerušil zvonek oznamující začátek. Až na bulvár bylo slyšet lidi volat: „Už se zvonilo! Už se zvonilo!“ Začali se strkat, každý se chtěl dostat dovnitř a kontroloři vstupenek jejich nápor nestíhali. Znepokojenému Mignonovi se konečně podařilo odvést Steinera, který doposud odmítal jít se podívat na Rozin kostým. Po prvním zvonění se Faloise prodral davem a vlekl za sebou Faucheryho, aby nezmeškali předeheru. Tlačení rozčilila Lucy. Jak ti surovci mohou strkat do žen? Zůstala

vzadu s Karolínou a její matkou. Vestibul se vyprázdnil, jen z bulváru sem doléhal vzdálený hukot.

„Jako kdyby bylo na těch jejich hrách něco zvláštního!“ opakovala Lucy, když stoupala po schodišti.

V hledišti zůstali Fauchery a Faloise stát u svých sedaček a znovu se rozhlíželi. Sál teď nádherně zářil. Naplno puštěné hořáky na křišťálovém lustru ho zalévaly žlutým a růžovým světlem, odrážejícím se od stropu a snášejícím se na hlediště jako světelný déšť. Granátový plyš sedadel se leskl jako nalakovaný, zatímco křehká zeleň ornamentů pod syrovými barvami stropu mírnila třpyt pozlacených ozdob. Na rampě se také rozsvítila světla a náhle jako by zažehla oponu, jejíž těžká purpurová draperie vzbuzovala představu pohádkových paláců a zdůrazňovala chudobu rámu, kde se pod zlacením všude nacházely trhlinky a kde vykukovala sádra. Už bylo horko. Hudebníci u pultíků ladili nástroje. Do rostoucí vřavy hlasů se ozývaly lehké trylky flétny, přidušené vzdechy lesních rohů a zpěvavé hlasy houslí. Diváci mluvili jeden přes druhého a tlačili se v uličkách k sedadlům. Strkanice na chodbách byla tak velká, že dveře jen s námahou stačily propouštět neurvalý dav. Ozývalo se volání, večerní róby šustily a kolem defilovaly sukně a účesy, přerušované černí fraků a redingotů. Řady sedadel se pomalíčku zaplňovaly. Z lóží tu a tam zasvítilo nahé rameno nebo bílé hedvábí. Některé ženy se ovívaly vějířem a klidně sledovaly hemžení v přízemí, kde postávali mladí pánové v hluboce vykrojených vestách, s gardéniemi v knoflíkových dírkách a ve špičkách prstů v rukavicích svírali kukátka a pozorovali okolí.

Bratrance hledali známé tváře. Mignon a Steiner spolu seděli v lóži v přízemí a zápěstími se opírali o plyšové zábradlí. Blanka de Sivry měla, jak se zdálo, celou jednu proscéniovou lóži pro sebe. Ale Faloise pozoroval hlavně Daguena, který seděl rovněž v přízemí, dvě řady před ním. Vedle něj se nacházel

jakýsi sedmnáctiletý mladík, který sotva vychodil střední školu a teď dokořán otvíral své oči cherubína. Fauchery se usmál, když ho spatřil.

„Kdo je ta dáma na balkoně?“ zeptal se náhle Faloise. „Ta co sedí vedle té krásné dívky v modrém.“

Ukázal na tlustou ženu, staženou do korzetu, jejíž kdysi světlé vlasy už zešedivěly, pleť jí zežloutla a kulatý obličej s přehnaným nánosem červeného líčidla na tvářích pod vodopádem dětských kudrn vypadal ještě opuchleji.

„To je Gaga,“ odpověděl prostě Fauchery.

A protože se zdálo, že to jméno bratranci nic neříká, dodal:

„Ty snad neznáš Gagu? V prvních letech vlády Ludvíka Filipa se stala miláčkem Paříže. Ted' s sebou všude vláčí dceru.“

Faloise se na dívku ani nepodíval. Vzrušoval ho pohled na Gagu a nespouštěl z ní oči. Připadala mu krásná, ale neodvažoval se to vyslovit.

Mezitím dirigent zvedl taktovku a hudebníci spustili předehru. Lidé pořád vstupovali dovnitř a zmatek a hluk ještě zesílily. Premiéroví diváci jsou všude stejní. Vytvářeli důvěrné kroužky, s úsměvem se zdravili, chovali se tu jako doma a klobouky si nechávali na hlavách. Přišla celá Paříž, Paříž literatury, financí i rozkoší, spousta novinářů, někteří spisovatelé i burziáni. Víc lehkých holek než počestných žen. Podivuhodná směsice, géniové i prostopášníci. Všem se ve tvářích črtala stejná únava i stejná horečnatost. Fauchery, kterého se bratranec na všechny vyptával, ukazoval v lóžích sedící novináře a jejich nejbližší, pak jmenoval divadelní kritiky, jednoho hubeného s arogantním výrazem a zlými úzkými rty a druhého tlustého, s tváří hodného dítěte, jenž se tiskl k ramenu své sousedky, což bylo jakési nevinné stvoření, a hleděl na ni něžným otcovským pohledem.

Ale zmlkl, když si všiml, že Faloise zdraví diváky v protější lóži. Překvapilo ho to.

„Cože?“ zeptal se. „Ty znáš hraběte Muffata de Beuville?“

„Už dávno,“ odpověděl Hektor. „Muffatové měli panství hned vedle nás. Často jsem k nim chodil. Hrabě je tu se svou ženou a s tchánem, markýzem de Chouard.“

Když viděl bratrancův úžas, z ješitnosti mu vyprávěl podrobnosti. Markýz byl státní rada a hraběte právě jmenovali císařovniným komořím. Fauchery si vzal kukátko a prohlížel si hraběnku, brunetku se světlou pletí, trochu při těle, ale s krásnými černými očima.

„O přestávce mě musíš představit,“ řekl nakonec. „S hrabětem jsem se už setkal, ale chtěl bych k nim chodit na jejich úterky.“

„Pst!“ začalo se energicky ozývat z horních galerií. Předehra už začala, ale lidé pořád proudili dovnitř. Když se opozdilci tlačili na svá místa, nutili povstat celé řady, dveře od lóží klapaly a na chodbách vypukaly hlasité hádky. Ani hluk rozhovorů neustával, podobal se čimčarání povídavých vrabců. Vládl zmatek, všude se míhaly ruce a hlavy, jedni si sedali, vrtěli se a hledali nejpohodlnější polohu, druzí tvrdohlavě postávali v řadách a naposled se rozhlíželi kolem. Ze tmy vzadu v přízemí se ozývaly výkřiky: „Sednout! Sednout!“ Mezi diváky projela vlna vzrušení. Konečně tedy poznají tu slavnou Nanu, o níž si už týden povídá celá Paříž!

Rozhovory nicméně pomaličku utichaly, jen tu a tam se ještě ozval něčí hlas. Šepot umdlával, vzdychání sláblo a orchestr spustil rozpustilý svižný valčík, při němž se natěšení diváci začali usmívat. Zjednaná klaka v prvních řadách začala zuřivě tleskat. Opona šla vzhůru.

„Podívej,“ řekl Faloise, jenž nepřestával mluvit. „S Lucy je nějaký pán.“

Hleděl doprava na balkonovou lož, v níž vpředu seděla Karolína s Lucy a za nimi se dal rozeznat obrys důstojné tváře

Karolíniny matky a nějakého vysokého mladíka s hřívou blondých vlasů a v dokonalém obleku.

„Tak se konečně podívej,“ trval na svém Faloise. „Je tam nějaký muž.“

Fauchery konečně zamířil kukátko na proscéniovou lóži. Ale hned vzápětí se otočil.

„To je přece Labordette,“ pronesl lhotejně, jako kdyby přítomnost tohoto člověka byla naprosto přirozená a neměla pražádný význam.

Za nimi někdo vykřikl: „Ticho!“ Museli zmlknout. Hlediště teď znehybnělo. Řady vzpřímených a pozorných hlav se zvedaly z přízemí až k nejvyšším galeriím. První dějství *Plavovlasé Venuše* se odehrávalo na Olympu, na Olympu z kartonu, s kulisami mraků. Vpravo stál Jupiterův trůn. Na scéně se nejprve objevili Iris s Ganymedem, doprovázení nebeskými služebníky, kteří sborově zpívali a rozmísťovali přitom sedadla pro poradu bohů. Znovu se ozval domluvený potlesk klaky, ale nikdo se k němu nepřidal. Publikum cítilo jisté rozpaky a čekalo. Nicméně Faloise zatleskal Clarisse Besnusové, jedné z Bordenavových hvězdiček, která hrála Iris. Měla na sobě něžné modré šaty, stažené v bocích sedmibarevnou šerpou.

„Víš, že si musí sundat košilku, aby si ten kostým mohla obléknout?“ řekl Faucherymu tak, aby ho bylo slyšet. „Dnes ráno jsme to vyzkoušeli... Košilka jí koukala v podpaží a na zádech.“

Hledištěm však v tu chvíli proběhlo lehké zachvění. Na scénu právě vyšla Róza Mignonová v roli Diany. Neměla na tuto roli ani postavu, ani tvář, byla hubená a černá a svou ošklivostí připomínala zbožňovanou postavu pařížského uličníka, ale měla svůj půvab, jako by se vysmívala sama sobě. Její úvodní text, v němž si stěžovala na Marta, který ji opustil kvůli Venuši, byl hloupý až k pláči, ale zpívala ho s takovou ostýchavou upejpavostí a dvojsmyslnými narážkami, že se diváci začali

pomalu rozechřívat. Manžel se Steinerem po boku se pochvalně usmíval. A celý sál vybuchl, když se na jevišti objevil v roli Marta oblíbený herec Prullière v kabaretní generálské uniformě. Na hlavě měl obrovitý chochol a vlácel s sebou meč, jenž mu sahal až k rameni. Už měl Diany plné zuby, moc si o sobě myslela. A Diana přísahala, že se mu pomstí. Duet skončil jódlováním jako v komické opeře. Prullière jódloval směšně, mňoukal jako roztoužený kocour. Měl v sobě legrační domyšlivost obskovaného prvního milovníka a kroutil očima tak fanfaronsky, že se z lóží ozýval zvonivý ženský smích.

Pak publikum opět ochladlo. Následující scény připadaly divákům nudné. Jen starý Bose jako hloupý Jupiter s hlavou obtíženou velikánskou korunou vyvolal pár úsměvů manželskou hádkou s Junonou kvůli jejímu vaření. Ale defilé bohů Neptuna, Pluta, Minervy a ostatních málem všechno pokazilo. Diváci byli nedočkaví, přestávali se zajímat o dění na jevišti, rozhlíželi se kolem a v hledišti se čím dál častěji ozývalo hrozivé reptání. Lucy a Labordette se něčemu smáli, hrabě de Vandeuvres natahoval krk za širokými rameny Blanky, zatímco Fauchery po očku pozoroval Muffatovy. Hrabě se tvářil strašně vážně, jako by ničemu nerozuměl, hraběnka se nepřítomně usmívala a pohled zasněně upírala do prázdna. Ale v pravou chvíli se ozval potlesk klaky, jenž třeskal s pravidelností popravčí čety. Všichni se znovu otočili k jevišti. Už se konečně objeví Nana, na kterou všichni tak nedočkavě čekali?

Ganymed a Iris právě přiváděli delegaci smrtelníků složenou z ctnostných měšťanů, převážně podváděných manželů, kteří si přišli stěžovat nejvyššímu bohu na Venuši, že jejich manželky rozpaluje přílišnou vášní. Plačtivý a naivní sbor, přerušovaný výmluvnými pauzami, diváky velmi pobavil. Sálem letěla dvě slova: „Sbor paroháčů! Sbor paroháčů!“ Lidé křičeli: „Opakovat!“ Sboristé měli směšné masky, divákům se zejména

líbil jeden tlustoch s obličejem kulatým jako měsíček. Najednou na jeviště vtrhl zuřivě Vulkán a sháněl se po své ženě, která už tři dny nepřišla domů. Sbor znovu začal zpívat a vzýval Vulkána, boha paroháčů. Vulkána hrál lidový a svérázný komik Fontan. Měl masku venkovského kováře, při chůzi se fantasticky klátil, na hlavě měl zrzavou paruku a holé paže potetované srdci probodanými šípy. Odněkud z balkonu se ozval ženský hlas: „Proboha, ten je ošklivý!“ A všichni se smáli a tleskali.

Následující scéna se zdála nekonečná. Jupiterovi se nedařilo svolat poradu bohů, aby jí mohl předložit stížnosti podváděných manželů. A Nana se pořád neobjevovala. Nechávej si ji snad, až spadne opona? Tak dlouhé čekání publikum rozčílovalo. Opět se ozvalo reptání.

„To dopadne špatně,“ řekl rozzářený Mignon Steinerovi. „Pěkný podvod, uvidíte.“

V tu chvíli se mraky na pozadí rozplynuly a vstoupila Venuše. Nana byla na svých osmnáct let vysoká a vyvinutá. Měla na sobě bílou tuniku bohyně a plavé vlasy jí volně spadaly na ramena. Byla naprosto klidná, když scházela dolů ke světelné rampě. Usmála se na diváky a spustila svou velkou árii:

„Když Venuše bloumá po obloze...”

Už po druhém verši se diváci na sebe začali tázavě ohlížet. Byl to žert? Nějaká Bordenavova sázka? Nikdy nikdo neslyšel tak falešný a neškolený zpěv. Ředitel měl pravdu, zpívala strašně. Dokonce se ani neuměla pohybovat po jevišti, vzpínala ruce vzhůru a vrtěla celý tělem neslušným a nepůvabným způsobem. Z přízemí se začaly ozývat vzdechy údivu, ozval se i pískot, když tu se odněkud z přízemí ozval mutující hlas jakéhosi mladého kohoutka. S nadšením zvolal:

„Je tak půvabná!“

Všichni na něj pohlédli. Byl to ten cherubín, který sotva dokončil střední školu. Oči měl vytřeštěné a jeho bílá tvář se

při pohledu na Nanu celá rozzářila. Když viděl, jak se k němu všichni otáčejí, zrudl a uvědomil si, že nechtěně promluvil příliš nahlas. Jeho soused Daguenet na něj hleděl s úsměvem, odzbrojené publikum se smálo a nikoho už ani nenapadlo pískat. A mladé pány v bílých rukavicích rovněž uchvátil Nanin vzhled a celí bez sebe začali tleskat a volat:

„Výborně! Bravo!“

Jakmile Nana uslyšela z hlediště smích, začala se smát také. Veselí rostlo. Ta krásná dívka byla přece jen něčím zvláštní. Když se smála, udělal se jí na bradě rozkošný důlek. Nic ji nedokázalo vyvést z míry a nenuceně čekala. Okamžitě si s publikem rozuměla, dokonce na něj zamrkala, jako by chtěla sama říci, že nemá žádný talent, ale vůbec jí to nevadí, protože má něco jiného. Pak se obrátila na dirigenta gestem, jež mělo znamenat „Tak pokračujem, starouši“ a spustila druhý kuplet:

„Půlnoční oblohou Venuše pospíchá...“

Pořád to byl ten stejný neškolený hlas, ale tentokrát polechtal publikum na správném místě, takže diváci chvílemi cítili lehké mrazení. Nana se dál usmívala, úsměv jí zkrášlil červenou pusinku a v nádherně modrých očích se jí blýskalo. Při některých smělejších verších nakrčila rozkošnický nos, růžové chřípí se zachvělo a tváře byly v jednom plameni. Dál se vrtěla, nic jiného totiž neuměla. Ale lidem to už nepřipadalo ošklivé, naopak, muži se chopili svých kukátek. Ke konci kupletu jí evidentně docházel hlas, uvědomila si, že ho nikdy nedokáže dozpívat. Nijak ji to neznepokojilo. Zhoupala se v bocích tak, že pod tenkou tunikou byly vidět její oblé tvary, ohnula tělo dozadu, zvrátila krk a rozpráhla ruce. Zaburácel potlesk. Okamžitě se otočila, zamířila po schodech vzhůru a ukázala při tom šíji, o níž se třely zlaté vlasy jako zvířecí hříva. Potlesk ještě zesílil.

Konec dějství vyzněl chladně. Vulkán chtěl Venuši nafackovat. Bohové po poradě rozhodli, že než vyhoví stížnostem

podvedených mužů, provedou na Zemi osobně vyšetřování. Diana přistihla Venuši a Marta v milostném rozhovoru a přisahal, že z nich cestou nespustí oči. Byla tam také scéna, v níž Amor, kterého hrála dvanáctiletá dívka, odpovídal na všechny otázky plačtivě: „Ano, maminko... Ne, maminko“ a přitom si strkal prsty do nosu. Jupiter s přísností rozzlobeného učitele nechal Amora zavřít do černé komory a musel tam za trest dvacetkrát časovat sloveso „miluji“. Víc se divákům líbil závěrečný sbor, který orchestr zahrál brilantně. Ale jakmile spadla opona, klaka se marně snažila strhnout ostatní k potlesku, všichni už vstávali a mířili ke dveřím. Šlapali si po nohou, strkali se, tlačili mezi řadami a vyměňovali si zážitky. Divadlem šel jeden hlas: „Je to pitomost.“

Jeden kritik prohlašoval, že by se měl text pořádně vyškrtat. Ostatně o hru ani moc nešlo, všichni mluvili hlavně o Naně. Fauchery a Faloise odešli mezi prvními a na chodbě v přízemí potkali Steinera s Mignonem. V té úzké a nízké chodbě, osvětlené plynovými hořáky a připomínající důlní stolu, bylo k zalknutí. Chvilí zůstali stát u paty pravého křídla schodiště, chráněni obloukem zábradlí. Diváci z nejlacinějších míst hlasně dupali těžkými střevíci a kolem se valila vlna fraků, zatímco uvaďečka se snažila mermomocí uchránit židli, na níž narovнала odložené svršky.

„Ale vždyť já ji znám!“ vykřikl Steiner, jakmile spatřil Faucheryho. „Jsem si jistý, že jsem ji někde viděl... Myslím, že v Casinu. Byla tenkrát tak opilá, že ji sebrali.“

„Já už přesně nevím...“ odpověděl novinář. „Mám stejný pocit jako vy, že jsem ji už určitě někde viděl.“

Ztlumil hlas a se smíchem dodal:

„Možná u Triconky.“

„Proboha, na takovém hnusném místě!“ prohlásil Mignon a zatvářil se pohoršeně. „Je nechutné, jak publikum přijme

první couru, která se namane. Brzy už v divadle nebude žádná počestná žena... Ano! Nakonec budu muset zakázat Róze hrát!“

Fauchery se neubrnil úsměvu. Po schodech dál dupaly těžké střevíce a nějaký mužík v čepici křikl, protahuje slova:

„Pane jo! Ta je pěkně udělaná! K sežrání!“

Na chodbě se hádali dva mladíci s nakulmovanými vlasy a s vysokými límečky u košil. Jeden opakoval: „Hnus! Hnus!“, aniž svá slova nějak zdůvodňoval, druhý mu odporoval slovy: „Nádhera! Nádhera!“ Ani on však nepoužil žádný argument.

Faloisovi se Nana moc líbila, troufl si však podotknout, že by byla ještě lepší, kdyby měla školený hlas. V tu chvíli se Steiner, který doposud neposlouchal, s trhnutím probral. Je třeba vyčkat, pravil. Možná se v následujících dějstvích všechno pokazí. Publikum se zachovalo vstřícně, ale ještě si ho úplně nezískala. Mignon přísahal, že se hra ani nedohraje, a když je Fauchery a Faloise opustili a odešli do foyeru, vzal Steinera v podpaží, přitiskl se k jeho rameni a šeptal mu do ucha:

„Drahý příteli, ve druhém dějství uvidíte kostým mé ženy... Něco pikantního!“

Nahoře ve foyeru zářily tři křišťálové lustry. Bratranci na okamžik zaváhali. Skrz prosklené létací dveře viděli, jak se z jednoho konce chodby na druhý převaluje dav lidí. Nakonec vstoupili. Nahlas a vzrušeně tam diskutovaly čtyři nebo pět skupinek mužů a odolávaly příboji štouchanců. Ostatní se v řadách procházeli a na konci se vždycky otočili na podpatcích, klapajících na voskovaných parketách. Mezi sloupky z růžového mramoru posedávaly ženy na lavičkách potažených červeným sametem a na vzbouřené moře hleděly unaveným pohledem, jako by je horko úplně vyřídilo. Za nimi se ve velkých nástěnných zrcadlech odrážely jejich účesy. Vzadu u bufetu popíjel nějaký tlustoch limonádu.

Fauchery se chtěl nadechnout čerstvého vzduchu a vyšel na balkon. Faloise si prohlížel fotografie hereček, které se v rámech střídaly se zrcadly mezi sloupy, ale nakonec šel za Faucherym. Plynová rampa na průčelí divadla byla zhasnutá. Na balkoně bylo chladno a tma a na první pohled se zdálo, že tam nikdo není. Ve skutečnosti se ve tmě vpravo opíral o kamenné zábradlí nějaký mladík a kouřil cigaretu, jejíž oharek žhnul ve tmě. Fauchery poznal Dagueneta. Podali si ruce.

„Co tu děláte, příteli?“ zeptal se novinář. „Obvykle neodcházíte z hlediště a teď se tu schováváte v temných koutech.“

„Jak vidíte, kouřím,“ odpověděl Daguenet.

Fauchery ho chtěl uvést do rozpaků a zeptal se:

„Co říkáte naší debutantce? Po chodbách ji dost pomlouvají.“

„Ach,“ zamumlal Daguenet, „to asi muži, o které nestála.“

To byl jeho veškerý soud o Nanině talentu. Faloise se naklonil přes zábradlí a hleděl na bulvár. Naproti zářila okna hotelu a klubu, zatímco dole na chodníku se čtala tmavá masa hostů sedící na terase kavárny Madrid. I přes pokročilou hodinu kypěl bulvár životem. Lidé kolem pospíchali drobnými krůčky, z pasáže Jouffroy se neustále valil dav a chodci museli čekat až několik minut, než mohli přejít přes ulici, tak dlouhé byly řady kočárů.

„Toho pohybu! Toho hluku!“ opakoval Faloise, jehož Paříž pořád ještě překvapovala.

Dlouze zazvonil zvonek a foyer se vyprázdnil. Všichni pospíchali do chodeb. Opona už byla nahoře, ale lidé se ještě vraceli na svá místa, k velké nelibosti těch, kteří už seděli. Všichni měli napjaté výrazy a znovu zpozorněli. První Faloisův pohled patřil Gáze, ale překvapilo ho, že vedle ní sedí ten velký blondák, který byl předtím v proscéniové lóži s Lucy.

„Jak jsi říkal, že se ten pán jmenuje?“ zeptal se.

Fauchery ho neviděl.

„Ach ano, Labordette,“ pronesl nakonec opět s tím lhostejným gestem.

Výprava druhého dějství vyvolala překvapení. Diváci se ocitli v předměstské hospodě U Černé koule při masopustním veselí. Maskovaný sbor zpíval píseň dokola a při refrénu podupával. Tato lidová mezihra, kterou diváci vůbec nečekali, je rozveselila natolik, že sbor musel píseň zopakovat. A právě do této krčmy zabloudila parta bohů vedená Iris, která se vychloubala, že zná dobře Zemi. Tady se bohové rozhodli začít s vyšetřováním. Měli na sobě převleky, aby zůstali inkognito. Jupiter vystupoval jako král Dagobert v krátkých kalhotách oblečených naruby a s velkolepou plechovou korunou na hlavě. Foebus se objevil jako postilion z Lonjumeau a Minerva jako normandská chůva. Výbuch smíchu přivítal Marta, jenž měl na sobě kostým švýcarského admirála. Ale největší veselí vzbudil Neptun, oblečený v noční košili, s vysokánskou noční čepicí na hlavě, s kadeřemi nalepenými do esíček na spáncích a v tlustých bačkorách. Zvučným hlasem říkal: „No co, co? Když je někdo krásný mužský, musí se nechat milovat!“ Z hlediště se tu a tam ozvalo „ó, ó“ a dámy maličko pozvedly vějíře. Lucy se ve své proscéniové lóži smála tak hlasitě, že ji Karolína Héquetová musela klepnout vějířem, aby umlkla.

Od tohoto okamžiku byla hra zachráněna a na obzoru se rýsoval velký úspěch. Karneval bohů, Olymp vláčený bahnem, pohanění všech náboženství i poezie, to vše se divákům náramně líbilo. Vzdělaného premiérového publika se zmocnila horečka neúcty. Pošlapávaly se legendy, rozbíjely antické představy. Jupiter vypadal jako šašek a obzvlášť povedený byl Mars. Království se proměnilo ve frašku a armáda byla k smíchu. Když se Jupiter náhle zamiloval do malé pradlenky a začal s ní hopsat kankán, Simona, která hrála pradlenku, vyhodila nohu až k nosu pána všech bohů a žertovně mu říkala „můj

tlustý pantatínku“, sálem burácel šílený smích. Zatímco tancovali, Foebus platil Minervě sklenice svařeného vína a Neptun trůnil mezi sedmi či osmi ženami, které do něj cpaly cukroví. Ve všem se hledaly dvojsmyslné narážky, přidávaly se sprostárny a výkřiky z přízemí najednou měnily smysl nevinných slov. Už dávno se diváci v divadle nechovali s tak hloupou nevázaností. Dělalo jim to však dobře.

Ale i uprostřed tohoto všeobecného šílenství děj pokračoval. Vulkán, docela hezký chlapec, oblečený ve žlutém, se žlutými rukavicemi a s monoklem na oku, neustále běhal za Venuší, která se konečně objevila na jevišti jako prodavačka ryb, s šátkem na hlavě, bujným poprsím a s velkými zlatými šperky. Nana byla tak bílá a tak k nakousnutí, tak se vpravila do postavy té hubaté ženské s krásnými boky, že si rázem získala pozornost celého sálu. Všichni okamžitě zapomněli na Rózu Mignonovou v roli panenky v kloboučku z vrbového proutí a v krátkých mušelínových šatečkách, která přednášela Dianiny stížnosti rozkošným hláskem. Nana, ta kyprá holka, která se plácala do stehů a kdákala jako slepice, šířila kolem sebe vůni života a svého mocného ženství a publikum to naprosto přesně vnímalo. Od druhého dějství jí bylo dovoleno vše; špatně se pohybovat po jevišti, nezazpívat ani jednu notu správně, zapomínat repliky. Stačilo, že se točila a smála a lidé křičeli bravo. Když se svým typickým způsobem zhoupala v bocích, diváci v přízemí se rozpálili a horkost stoupala vzhůru na balkony až ke stropu. Jakmile se přidala k hospodské tancovačce, byl to naprostý triumf. Tady byla ve svém živlu. Dala si ruce v bok a najednou to byla Venuše z bláta, z chodníku. A hudba jako by byla napsána pro její předměstský hlas; venkovský popěvek jak z poutě v Saint-Cloud s kýčáním klarinetu a hopsáním pikoly.

Dvě písně se ještě musely opakovat. Valčík z předehty s rozpustilým rytmem, jenž unášel bohy. Juno jako venkovská

selka nachytala Jupitera s pradlenkou a nafackovala mu. Diana překvapila Venuši ve chvíli, kdy si dávala schůzku s Martem a honem pospíchala za Vulkánem, aby mu prozradila, kdy a kde se to má konat. Vulkán křikl: „Mám svůj plán!“ Zbytek byl nejasný. Vyšetřování vyústilo do závěrečného kvapíku, po němž Jupiter, udýchaný, zpocený a bez koruny prohlásil, že pozemské ženušky jsou rozkošné a stížnosti jejich mužů jsou lživé.

Spadla opona a potlesk přehlušily zuřivé výkřiky:
„Všichni! Všichni!“

Opona se tedy znovu zvedla a objevili se herci, držíce se za ruce. Uprostřed se bok po boku klaněly Nana a Róza Mignonová. Tleskalo se a klaka volala bravo. Potom se hlediště zpola vyprázdnilo.

„Musím jít pozdravit hraběnku Muffatovou,“ řekl Faloise.

„Představiš mě?“ zeptal se Fauchery. „Pak půjdeme dolů.“

Ale nebylo snadné dostat se k lóžím na balkoně. V hořejší chodbě nebylo k hnutí. Když chtěl někdo projít, musel ustupovat, proklouzávat, pomáhat si lokty. Pod měděnou lampou s plynovým hořákem se o zeď opíral velký kritik a hloučku kolem sebe sděloval své názory na hru. Ti, kteří procházeli kolem, si polohlasem říkali jeho jméno. Po chodbách se šušovalo, že se smál celé dějství, ale teď se tvářil přísně, mluvil o vkusu a o morálce. O kus dál kritik s úzkými rty se sice choval blahosklonně, ale v jeho slovech byla pachut' zkyslého mléka.

Fauchery nakukoval do lóží kulatými okénky ve dveřích. Ale hrabě Vandeuvres ho zastavil a zeptal se, koho hledá. Bratrančí odpověděli, že chtějí pozdravit Muffatovy, a tak jim ukázal lóži číslo sedm, odkud právě vyšel. Pak se naklonil k novinářovu uchu:

„Poslyšte, příteli, tu Nanu jsme jednou večer určitě viděli na rohu Provensálské ulice...“

„Máte pravdu!“ vykřikl Fauchery. „Říkal jsem si, že bych ji měl znát!“

Faloise představil bratrance hraběti Muffatovi de Beuville, jenž se však choval velmi odměřeně. Ale při jménu Fauchery zvedla hraběnka hlavu a s velkým taktem složila novináři poklonu za jeho články ve *Figaru*. Opírala se lokty o zábradlí potažené sametem a byla k němu obrácená jen napůl půvabným natočením ramen. Chvilku si povídali a rozhovor se stočil na světovou výstavu.

„Bude to krása,“ řekl hrabě, jehož hranatá a pravidelná tvář zůstávala nadále oficiální a vážná. „Navštívil jsem dnes Martovo pole... A vrátil jsem se odtamtud nadšený.“

„Říká se, že to včas nestihnou,“ namítl Faloise. „Prý tam vládne velký zmatek...“

Ale hrabě ho vážným hlasem přerušil:

„Stihnou to... Císař si to přeje.“

Fauchery vyprávěl veselou historku, jak málem zůstal v rozestavěném akváriu, když tam jednou hledal námět na článek. Hraběnka se usmívala. Občas pohlédla do sálu, zvedla jednu ruku, na níž měla až po loket nataženou rukavičku, a začala se pomaličku ovívat. Takřka prázdný sál podřimoval. Několik pánů v přízemí si roztáhlo noviny; ženy nenuceně přijímaly hosty jako doma. Jen pod lustrem si hlouček lidí šeptal a jeho záři tlumil jemný prach, jenž se v hledišti během přestávky zvedl. U dveří se tlačili muži a pozorovali ženy, které zůstaly sedět. Stáli tam dlouhou dobu bez pohybu, jen natahovali krky a ze srdcovitého výstřihu jejich vest svítily bílé náprsenky.

„Počítáme s vámi na příští úterý,“ řekla hraběnka Faloisovi.

Pozvala rovněž Faucheryho, jenž se uklonil. O hře se nemluvalo a jméno Nana vůbec nepadlo. Hrabě si uchovával důstojný chladný odstup, jako by byl na schůzi zákonodárního sboru. Aby vysvětlil jejich přítomnost, řekl jen, že jeho tchán

má rád divadlo. Dveře lóže zůstaly otevřené a tyčila se v nich vysoká stařecká postava markýze de Chouard, jenž vstal, aby mohli vejít hosté. Pod kloboukem se širokými okraji měl těstovitou bílou tvář a kalnými očima sledoval procházející ženy.

Jakmile hraběnka Faucheryho pozvala, rozloučil se, protože cítil, že hovořit o hře by nebylo vhodné. Poslední odešel z lóže Faloise. V proscéniové lóži hraběte de Vandeuves zahlédl blondatého Labordetta, který se tam pohodlně usadil a právě o něčem důvěrně hovořil s Blankou de Sivry.

„Poslyš, copak se ten Labordette zná se všemi ženami?“ řekl Faloise, když dohonil bratrance. „Teď zrovna mluví s Blankou.“

„Určitě je zná všechny,“ odpověděl klidně Fauchery. „Odkud jsi spadl, kamaráde?“

Chodba se trochu vyprázdnila. Fauchery se chystal sejít dolů, když tu ho zavolala Lucy Stewartová. Stála úplně vzadu, před dveřmi své lóže. Řekla, že se uvnitř málem uvařila horkem, teď spolu s Karolínou Héquetovou zabrala celou šířku chodby a chroupala pražené mandle. Nějaká uvaděčka s nimi mateřsky rozmlouvala. Lucy zahrnula novináře přívalem výčitek: je pěkný, chodí navštěvovat jiné ženy a jich se ani nepřijde zeptat, jestli nemají žízeň. Pak změnila téma rozhovoru:

„Víš, drahoušku, že se mi ta Nana docela líbí?“

Chtěla, aby s nimi zůstal na poslední dějství, ale Fauchery se vymluvil a slíbil, že je pak vyzvedne u východu. Dole před divadlem si Fauchery s Faloisem zapálili cigarety. Dav diváků ucpal celý chodník a někteří pánové sešli po venkovním schodišti až dolů, aby se nadýchali čerstvého nočního vzduchu. Doprava na bulváru pomalu slábla.

Mignon zatím zatáhl Steinera do divadelní kavárny. Když viděl, jaký má Nana úspěch, hovořil o ní s nadšením a po očku pozoroval bankéře. Věděl, jaký je, dokonce mu dvakrát pomohl podvést Rózu, ale jakmile jeho vrtoch pominul, přivedl

ho zpátky a Steiner se kál a znovu zachovával věrnost. V kavárně byla spousta lidí a všichni se tlačili kolem mramorových stolků. Někteří pili rychle vestoje. V širokých zrcadlech se do nekonečna odrážela směsice hlav a úzký sál se třemi lustry, lavicemi potaženými moleskinem a schodištěm pokrytým červeným kobercem v nich vypadal přehnaně zvětšený. Steiner se posadil u stolu v prvním sále, jehož dveře byly už dokořán otevřené směrem na bulvár, což bylo vzhledem k této roční době poněkud předčasné. Když šli kolem Fauchery a Faloise, bankéř je zastavil.

„Pojďte si s námi dát pivo.“

Ale v duchu se neustále zaobíral myšlenkou, že nechá Naně poslat kytici. Nakonec zavolal číšníka, kterého důvěrně oslovoval Auguste. Mignon ho poslouchal a hleděl na něj tak pronikavým pohledem, že Steiner upadl do rozpaků a zakoktal:

„Dvě kytice, Auguste. A předejte je uvaděčkám. Ať každé dámě předají jednu, ale až na to bude vhodná chvíle, ano?“

Na opačné straně sálu stála nějaká osmnáctiletá dívka, zátylkem se opírala o rám zrcadla a v ruce držela prázdnou skleničku. Vypadala, jako když je už celá zmořená marným čekáním. Pod přirozeně kudrnatými popelavými vlasy měla panenskou tvář se sametovými, něžnými a nevinnými očima. Na sobě měla vyrudlé zelené hedvábné šaty, na hlavě kulatý klobouček zdeformovaný fackami. V nočním chladu byla její pleť úplně bílá.

„Podívejme, támhle je Sametka,“ šeptl Fauchery, když si jí všiml.

Faloise se zeptal, kdo to je. Ach, nikdo, jen taková děvka z bulváru. Ale vypadá tak roztomile rošťácky, že se s ní člověk občas rád pobaví. A novinář se hlasitě zeptal:

„Co tady děláš, Sametko?“

„Hovno,“ odpověděla Sametka a ani se nepohnula.

Všem čtyřem mužům se její odpověď líbila a dali se do smíchu.

Mignon je ujistil, že nemusejí spěchat, představba na třetí dějství bude trvat nejméně dvacet minut. Ale oba bratřenci dopili pivo a chtěli jít nahoru, začínala jim být zima. Mignon tedy zůstal sám se Steinerem. Opřel se lokty o stůl a řekl bankéři přímo do tváře:

„Tak co? Jsme domluveni, zajdeme k ní a já vás představím... Ale zůstane to jen mezi námi, moje žena se to nesmí dozvědět.“

Když se Fauchery a Faloise vrátili na svá místa, všimli si, že v jedné lóži na druhém balkoně sedí nějaká hezká, skromně oblečená žena. Doprovázel ji jakýsi pán s přísným výrazem ve tváři, vedoucí kanceláře na ministerstvu vnitra, kterého Faloise znal, setkal se s ním u Muffatových. Fauchery se domníval, že ta žena je jistá paní Robertová, ctnostná dáma, která má vždy jen jednoho milence a pokaždé to je úctyhodný muž.

Ale museli se otočit, protože se na ně usmíval Daguenet. Teď, kdy Nana slavila takový úspěch, se už nijak neskrýval a triumfálně se procházel po chodbách. Chlapec, jenž snad ještě ani nedokončil střední školu, seděl bez hnutí na svém sedadle a obdivem k Naně byl jako omámený. To je kus, to je ženská! Při těchto myšlenkách celý zrudl a mechanicky si stahoval a zase natahoval rukavice. Jakmile slyšel, že jeho soused mluví o Naně, sebral odvahu a zeptal se ho:

„Promiňte, pane, vy znáte tu dámu, která hraje Venuši?“

„Ano, trochu ano,“ odpověděl Daguenet překvapeně a váhavě.

„Neznáte její adresu?“

Otázka připadala Daguenetovi tak nehorázná, že měl chuť vrazit mladíkovi facku.

„Ne!“ odpověděl stroze.

A otočil se k němu zády. Blondáček pochopil, že se právě dopustil prohřešku proti slušnému chování, zrudl ještě víc a vyděšeně zmlkl.

Ozvaly se tři údery oznamující začátek třetího dějství. Uvaděčky spěšně odnášely kožichy a pláště a diváci pospíchali zpět na svá místa. Klaka zatleskala dekoraci. Na scéně se objevila jeskyně na Etně, vyhloubená ve stříbrném dole, jejíž stěny se třpytily jako zbrusu nové mince. V pozadí se nacházela Vulkánová pec a žhnula jako západ slunce. Diana, která se ve druhém dějství s bohy domluvila, předstírala, že se vydává na cestu, aby Venuše s Martem měli volné ruce. Jakmile Diana osaměla, vstoupila Venuše. Sálem proběhlo zachvění. Nana byla nahá. Její nahota byla troufalá, ale zároveň sebejistá, předem věděla, jak její tělo na diváky zapůsobí. Halila ji pouze průsvitná látka, pod níž se rýsovala oblá ramena, ňadra amazonky, jejichž růžové bradavky pevně trčely vpřed jako kopí, široké boky, jež se smyslně vlnily, kyprá bělostná stehna, celé to bělostné tělo. Byla to Venuše zrozená z mořské pěny, oděná jen do svých vlasů. A když zvedla paže, ve světle rampy byly vidět zlatavé chloupky v podpaží. Nezazněl žádný potlesk. Nikdo se nezasmál. Muži měli vážné a napjaté tváře, nosy jako by se jim prodloužily, ústa vyschla. Jako kdyby hledištěm zavanul lehký vánek, plný jakési temné hrozby. Náhle se to milé dítě proměnilo ve znepokojivou ženu, která sem vnesla věčný nepokoj svého pohlaví a otevřela propasti chtíče. Nana se pořád usmívala, ale byl to požívačný úsměv ženy požírající muže.

„Panebože!“ řekl Fauchery Faloisovi.

Nicméně Mars přišel na schůzku s chocholem na hlavě a ocitl se mezi oběma bohyněmi. Prulliére zahrál scénu skvěle. Z jedné strany ho hladila Diana a snažila se ho naposled svést, než ho vydá Vulkánovi, z druhé strany ho dráždila Venuše, kterou rozčilovala přítomnost sokyně, a Mars všechny lichotky milostivě přijímal.

Trio právě končilo scénu, když se v lóži Lucy Stewartové objevila uvaděčka a hodila na jeviště dvě obrovské kytice bílého

šerfku. Diváci začali tleskat, Nana s Rózou Mignonovou se klaněly a Prullière zvedl kytice. Část diváků v přízemí se otočila k lóži, v níž seděli Steiner a Mignon. Bankéř měl brunátnou tvář, křečovitě hybal bradou, jako by se chtěl zbavit nějakého knedlíku v krku.

Pokračování uvedlo hlediště do varu. Diana vztekle odběhla, zatímco Venuše se posadila do mechu a zavolala k sobě Marta. Ještě nikdy diváci neviděli na jevišti tak smyslné svádění. Nana objala Prullièra kolem krku a přitáhla si ho k sobě. V té chvíli se vzadu v jeskyni objevil Fontan v masce podváděného manžela a přehnanou mimikou dával najevo, že právě přistihl svou ženu in flagranti s milencem. V rukách držel famózní drátěnou síť. Chvilí s ní točil nad hlavou jako rybář, jenž se chystá polapit kořist, a potom do ní důmyslným trikem chytil Venuši s Martem. Síť na ně dopadla a oni znehybněli v pozici šťastných milenců.

V hledišti rostl šum jako sílící vzdech. Několik párů rukou zatleskalo; veškerý potlesk byl určen Venuši. Nana se pomalíčku zmocňovala vlády nad publikem, teď jí už podléhal každý muž. Chtíč v ní stoupal jako ve zvířeti v říji a šířil se z ní dál a dál, až zaplnil celé divadlo. Každý její byt' sebemenší pohyb vyvolával touhu a pouhým pohybem malíčku ovládala tělesné vzrušení všech. Muži ohnuli záda, zachvěly se jim svaly, jako by po nich jezdil neviditelný smyčec, a chmýří na šíji se jim vztyčilo, jako kdyby na ně horce dýchla ženská ústa. Fauchery si všiml, jak vášeň zvedá studentíka ze sedadla. Ze zvědavosti se podíval na hraběte de Vandeuvres, jenž úplně zbledl a kousal si rty. Tlustému Steinerovi se propadly masité tváře a Labordette hleděl do kukátka jako koňský handlíř, který spatřil dokonale kobyly. Daguenetovi zrudly uši až do krvava a málem jimi rozkoší až stříhal. Potom Fauchery pohlédl instinktivně dozadu a s úžasem hleděl, co se děje v Muffatově lóži. Za bledou

a vážnou hraběnkou se stavěl hrabě na špičky, s otevřenou pusou a rudými fleky ve tvářích zíral na jeviště, zatímco vedle něj se kalné oči markýze de Chouard proměnily v oči kočky a ve tmě zlatě světélkovaly. Diváci funěli, účesy plihly a na čelech se perlil pot. Představení trvalo už tři hodiny a ve vydýchaném vzduchu byl cítit lidský pach. V plynovém světle houstl prach a nehybně se držel pod lustrem. Celé hlediště jako by se potácelo, jímala ho závrať, všichni byli vyčerpaní a zároveň vzrušení, zmocňovala se jich malátná touha, jež se obvykle projevovala jen v temnotě ložnic. A Nana tváří v tvář oněm patnácti stům omdlévajících a vyčerpaných diváků, kteří se na konci představení ocitli na pokraji nervového záchvatu, triumfovala svým mramorovým tělem, její pohlaví mělo takovou sílu, že by dokázalo zničit všechno kolem a samo zůstalo nedotčeno.

Hra se chýlila ke konci. Po Vulkánově triumfálním zavolání defiloval před milenci celý Olymp a všichni dělali úžasem a veselím „ach“ a „ó“. Jupiter prohlásil: „Synu, je to od vás velmi lehkomyšlné, že jste nás zavolal, abychom spatřili tohle.“ Pak nastal obrat ve prospěch Venuše. Sbor paroháčů, který opět přivedla Iris, prosil pána všech bohů, aby ve vyšetřování dál nepokračoval. Od té doby, co ženy zůstávají doma, se život stal pro muže nesnesitelným. Raději budou podvádění, ale šťastní; taková byla morálka komedie. A tak Venuši vysvobodili a Vulkánovi povolili rozvod. Mars se smířil s Dianou, Jupiter, aby měl doma klid, poslal svou malou pradlenku na nějaké souhvězdí. A nakonec vytáhli z vězení Amora, který si tam místo časování slovesa milovat skládal z papíru slepičky. Když šla dolů opona, byla to apoteóza: sbor paroháčů klečel a zpíval Venuši děkovný hymnus, ta se usmívala, monumentální ve své suverénní nahotě.

Diváci už stáli a pospíchali ke dveřím. Někteří vyvolávali jméno autora, za hromového potlesku dvakrát vyvolali Venuši

a celým divadlem se nesl divoký křik: „Nana! Nana!“ Sál ještě nebyl úplně prázdný a už se v něm setmělo. Rampa zhasla, lustr sjel dolů, z proscéniových lóží sklouzly šedivé dlouhé povlaky a přikryly pozlacené ozdoby. Celé hlediště, ještě před chvilkou tak rozpálené a hlučné, upadlo do hlubokého spánku, zatímco vzhůru stoupal pach plísně a prachu. Hraběnka Muffatová stála vzprímeně na prahu své lóže, halila se do kožešiny, čekala, až dav prořídne, a hleděla do tmy.

V chodbách nastala tlačení, strkalo se do šatnárek, které nad hromadami svršků ztrácely hlavy. Fauchery a Faloise pospíchali, aby se dostali včas k východu. Podél vestibulu stáli muži ve špalíru, po dvoukřídlém schodišti se valily dolů dva nekočné a kompaktní proudy. Mezi prvními byl Steiner, kterého s sebou vlekl Mignon. Hrabě de Vandeuvres odcházel s Blankou de Sivry. Gaga s dcerou se na chvilku rozpačitě zarazily, ale Labordette jim utíkal pro kočár a pak za nimi galantně zavřel dvířka. Nikdo neviděl odcházet Dagueneta. Studentík běžel k pasáži Panorama, rozhodnutý počkat na odchod herců, ale mříž byla zavřená. Sametka, postávající na chodníku, se o něj otřela sukní, ale zoufalý chlapec ji hrubě odbyl a se slzami touhy a bezmoci se vytratil v davu. Diváci si zapalovali doutníky, odcházeli a prozpěvovali si: „Když Venuše bloumá po obloze...“ Sametka odešla do divadelní kavárny a číšník August jí dovolil, aby si posbírala cukr zbylý po hostech. Nakonec si ji do tmy usínajícího bulváru odvedl nějaký tlustoch, jenž se v divadle pořádně rozpálil.

Diváci však vycházeli dál. Faloise čekal na Clarissu. Fauchery slíbil, že doprovodí Lucy Stewartovou, Karolínu Héquetovou a její matku. Když konečně přišly, zabraly pro sebe jeden kout vestibulu a tam se hlasitě smály. Kolem prošel ledově chladný hrabě Muffat. Z jedněch malých dveří vyšel Bordenave a vymámil z Faucheryho příslib, že o představení

napíše článek. Byl celý zpocený, jakoby opilý úspěchem a obličeji mu zářil.

„Vypadá to tak na dvě stě repríz,“ řekl mu ochotně Faloise.
„Celá Paříž se pohrne do vašeho divadla.“

Ale Bordenave se rozčilil. Náhlým pohybem brady ukázal na diváky tlačící se ve vestibulu, na muže s vyschlými rty a rozpálenýma očima, kteří ještě pořád zůstávali okouzleni Nanou, a divoce vykřikl:

„Řekni přece do mého bordelu, ty zatracený paličáku!“

II.

Nazítří v deset hodin Nana ještě spala. Bydlela na Haussmannově bulváru ve druhém patře úplně nového domu, jehož majitel pronajímal ještě vlhké byty osamělým ženám. Naně zaplatil nájem na půl roku jeden boháč z Moskvy, který přijel do Paříže strávit zimu. Byt byl pro ni příliš velký a nikdy ho nezařídila celý. Křiklavý přepych s konzolami a pozlacenými židlemi se tu mísil s všelijakým haraburdím koupeným z druhé ruky, mahagonovými stolky a zinkovými svícny, jež se tvářily jako ulité z florentského bronzu. Všechno svědčilo o tom, že tu bydlí holka, kterou její první seriózní milenec opustil příliš brzy a ona se pak musela spokojit s pochybnými amanty, o jejích těžkých začátcích a marných pokusech vymanit se z bídy, když nebyl úvěr a hrozil vyhazov.

Nana spala na břiše a nahýma rukama tiskla polštář, do něhož zabořila tvář pobledlou spánkem. Ložnice a toaletní pokojík byly jediné dvě místnosti, které místní čalouník vytapetoval. V tlumeném světle, pronikajícím zpod závěsů, se dal rozeznat palisandrový nábytek, tapety a židle potažené prošivaným damaškem s velkými modrými květy na šedém podkladě. Ve vlhkém vzduchu dřímající ložnice vládlo ticho, ale Nana se s trhnutím probudila, jako by vedle sebe ucítila prázdnotu. Pohlédla na druhý polštář, v němž byl ještě teplý důlek

vytlačený hlavou. Poslepu nahmatala u hlavy postele knoflík elektrického zvonku.

„Už odešel?“ zeptala se, když vstoupila komorná.

„Ano, madam. Pan Pavel odešel před necelými deseti minutami... Protože madam byla unavená, nechtěl ji budit. Ale pověřil mě, abych madam vyřídila, že přijde zase zítra.“

Při řeči vytahovala komorná Zoe žaluzie. Dovnitř proniklo denní světlo. Zoe měla tmavé vlasy rozdělené pěšinkou, obličej protáhlý jako psí čumák, bledou pleť plnou dolíčků, rozplácly nos, černé a neustále mrkající oči.

„Zítra, zítra,“ opakovala Nana, ještě ne úplně probuzená. „Copak zítra je jeho den?“

„Ano, madam. Pan Pavel vždycky chodí ve středu.“

„Ach ne, už si vzpomínám!“ vykřikla mladá žena a posadila se. „Všechno se změnilo. Chtěla jsem mu to říct dnes ráno... Potkal by se tu s cikánem, a to by byla mela!“

„Madam mi nic neřekla, nemohla jsem to vědět,“ zamumlala Zoe. „Když madam změní dny, musí mě upozornit, abych věděla... Takže ten starý šizuňk už v úterý chodit nebude?“

Obě ženy tak mezi čtyřma očima bez nejmenšího náznaku výsměchu říkaly dvěma mužům, kteří si Nanu vydržovali. Přezdívka starý šizuňk patřila jednomu obchodníkovi z předměstí Saint-Denis, který by si kvůli franku nechal vrtat koleno, cikán byl jakýsi Vlach, tvrdil, že je hrabě, platil však velmi nepravidelně a jeho peníze divně páchly. Dagenet chodil po starém šizuňkovi. Obchodník musel být už v osm ráno doma, a tak Dagenet čekal na jeho odchod u Zoe v kuchyni a pak po něm zaujal ještě teplé místo v posteli. Zdržel se obvykle do deseti, kdy musel za obchodem. Jemu i Naně to připadalo velmi pohodlné.

„To nevádí,“ řekla Nana. „Odpoledne mu napíšu. A jestli můj dopis nedostane, zítra ho ke mně nepustíš.“

Zoe mezitím pomalu přecházela po pokoji. Mluvila o večřejším úspěchu. Madam předvedla takový talent! Tak krásně zpívá! Ach, teď může být madam úplně klidná!

Nana se opřela o loket a odpovídala jen příkývnutím. Noční košilka se jí svezla z ramen a rozpuštěné vlasy jí padaly na záda. „Určitě,“ zašeptala zasněně. „Ale co si počneme do té doby? Dnes na mě čekají jen samé nepříjemnosti. Domovník se ráno ještě neukázal!“

Začaly hovořit o vážných věcech. Dluží už splátky za tři kvartály a majitel začíná mluvit o exekuci. Kromě toho je pronásledují další věřitelé: drožkář, pradelna, krejčí a uhlíř posedávali každý den na lavici v předpokoji. Hlavně uhlíř byl nesnesitelný; vždycky pokřikoval už na schodech. Ale největší Naninou starostí byl její malý Ludvíček, dítě, které porodila v šestnácti a nechala ho u kojné v jedné vesnici nedaleko Rambouillet. Za jeho vrácení žena teď požadovala tři sta franků. Když se Nana posledně vrátila z návštěvy dítěte, přepadl ji záchvat mateřské lásky a byla celá zoufalá z toho, že nemůže uskutečnit dávný sen, vyplatit kojnou a malého svěřit tetě Leratové z Batignolles, kde by ho mohla navštěvovat podle libosti.

Komorná prohodila, že by se madam měla se svými starostmi svěřit starému šizuňkovi.

„Už jsem mu to přece říkala,“ vykřikla Nana. „Odpověděl mi, že teď má spoustu výdajů. Nad tisíc franků měsíčně nepůjde... A cikán je na mizině. Myslím, že všechno prohrál v kartách... A ubohý Mimi by sám potřeboval půjčit, pokles kurzu cenných papírů na burze ho o hodně připravil. Zbylo mu jen tak tak na to, aby mi mohl nosit kytky.“

Mluvila o Daguinetovi. Když se dobře vyspala, neměla před Zoe žádná tajemství. Zoe si už na podobné důvěrnosti zvykla a přijímala je s uctivými sympatiemi. Madam je tak hodná a mluví s ní o soukromých záležitostech, tak jí může na rovinu

říct, co si o tom myslí. Tak zaprvé, má madam moc ráda, opus-tila kvůli ní paní Blanchovou, a Bůh ví, že si paní Blanchová může nohy uběhat, jen aby ji získala zpět. O práci nejde, na- bídky se jí jen hrnou, udělala si spoustu známostí. Ale ráda by u madam zůstala. Neopustila by ji ani v nouzi, věří v její budoucnost. A navíc jí dávala i konkrétní rady. Když je člověk mladý, nadělá spoustu hloupostí. Je třeba mít oči otevřené, protože muži myslí jen na to, jak si užívat. Ach, teď za ní pole- zou po kolenou. Stačí, aby madam řekla věřitelům jediné slovo, a bude mít tolik peněz, kolik bude potřebovat.

„Jenomže tři sta franků z nich hned tak nedostanu,“ opa- kovala Nana a prsty si prohrábla neposlušné vlasy. „Potřebuji tři sta franků ještě dnes, teď... To je hloupé, když člověk nemá nikoho, kdo by mu dal tři sta franků.“

Přemýšlela. Poslala by do Rambouillet paní Leratovou, která dnes ráno čeká, až jí dá vědět. Jestliže nemůže uspo- kojit své rozmary, pak je všechna radost z včerejšího trium- fu ta tam. Mezi všemi muži, kteří včera vyvolávali její jméno, se nenajde ani jediný, který by jí přinesl patnáct louisdo- rů! A pak, nemůže přece přijímat peníze jen tak! Panebože, jak je nešťastná! Pořád se v duchu vracela ke svému dětátku. Má modré oči jako cherubínek! A krásně žvatlá: „Maminko!“ A jaký má při tom legrační hlásek, to by člověk přímo umřel smíchy!

V tu chvíli se však u vchodových dveří rozezněl elektrický zvonek. Zoe se vrátila a spiklenecky zašeptala:

„Nějaká žena.“

Viděla tuto ženu nejméně dvacetkrát, ale tvářila se, že ji nezná a neví, jakou roli hraje ve styku s dámami v nesnázích.

„Řekla mi své jméno... Paní Triconová.“

„Triconka!“ vykřikla Nana. „To je pravda, docela jsem na ni zapomněla. Ať jde dál!“

Zoe uvedla starší vysokou dámu s dlouhými loknami a s výrazem hraběnky, která je nucena obcházet advokáty. Pak tiše a obratně jako had vyklouzla ven. Dělal to tak pokaždé, když přišla mužská návštěva. Odcházet však nemusela. Triconka si ani nesedla. Vyměnila si s Nanou jen pár slov.

„Někoho pro vás dnes mám. Chcete?“

„Ano... Za kolik?“

„Dvacet louisdorů.“

„V kolik?“

„Ve tři... Tak domluveno?“

Triconka vzápětí začala mluvit o počasí, jak je sucho, že se venku dobře chodí. Ještě musí navštívit čtyři nebo pět lidí. Podívala se do zápisníčku a odkráčela. Když Nana osaměla, evidentně se jí ulevilo. Po holých ramenou jí přeběhlo lehké zachvění, tak se zavrtala zpět do teplé postele a líně se protáhla jako zimomřivá kočka. Oči se jí pomaličku začaly zavírat a usmívala se při myšlence, že zítra malého Ludvíčka krásně vystrojí. Usnula. Vrátil se jí celonoční horečnatý sen, slyšela bouřlivý potlesk a volání bravo, které ji pozvolna konejšilo.

V jedenáct hodin uvedla Zoe do ložnice paní Leratovou. Nana ještě spala, ale jakmile zaslechla šramot, probudila se a okamžitě řekla:

„To jsi ty? Pojedeš dnes do Rambouillet.“

„Kvůli tomu jsem přišla,“ odpověděla teta. „Vlak mi jede dvacet minut po poledni. Pohodlně ho stihnu.“

„Ne, tak brzo ještě nebudu mít peníze,“ pokračovala mladá žena. Roztáhla prsty a protáhla si krk.

Zoe přinesla župan.

„Madam,“ zašeptala, „je tu kadeřník.“

Jenomže Naně se nechtělo přecházet do toaletního pokoje a tak křikla:

„Pojďte dál, Francisi!“

Korektně oblečený muž otevřel dveře. Nana zrovna vystrkovala z postele holé nohy. Nepospíchala, jen natáhla ruce, aby jí Zoe mohla navléknout rukávy županu. Francis nenuceně a důstojně čekal, ani na ni nepohlédl. Teprve když se posadila a začal ji česat, promluvil:

„Madam možná ještě nečetla noviny... Ve *Figaru* je velmi dobrý článek.“

Přinesl jeden výtisk. Paní Leratová si nasadila brýle, stoupla si k oknu a článek nahlas přečetla. Stála vzpřímeně jako četník, a když narazila na nějaký obzvlášť galantní kompliment, nakrčila nos. Autorem článku byl Fauchery, jenž ve dvou nadšených sloupcích popisoval včerejší večer v divadle. Jako umělkyni sice Nanu jízlivě a duchaplně zkritizoval, jako ženu ji však vynášel do nebes.

„Skvělé,“ opakoval Francis.

Že v článku pomlouval její hlas, z toho si Nana hlavu nedělala. Ten Fauchery je milý chlapec, musí se mu nějak odvděčit. Paní Leratová si článek přečetla podruhé a pak najednou prohlásila, že všichni muži mají ďábla v lýtkách. Odmítla to nějak upřesnit a se svou rozpustilou narážkou, které však rozuměla jen ona sama, byla nadmíru spokojená. Francis mezitím dokončil Naně účes, svázal vlasy do uzlu, rozloučil se a cestou z ložnice řekl: „Mrknu se na večerníky... Tak jako obvykle, že? V půl sedmé?“

„Přineste mi kelímek pomády a libru pražených mandlí od Boissiera!“ křikla na něj Nana přes salon ve chvíli, kdy za sebou zavíral dveře.

Teprve když osaměly, vzpomněly si, že se ještě pořádně nepřivítaly, a tak se mlaskavě políbily na obě tváře. Článek je rozehrál. Ještě napůl spící Nany se opět zmocnila horečka triumfu. Róza Mignonová musí mít asi pěkné ráno! Teta nechtěla jít do divadla, tvrdila, že jí emoce pokaždé rozbouří žaludek, a tak jí

Nana všechno vyprávěla a opájela se vlastním líčením, jako by jí včera při potlesku padla k nohám celá Paříž. Pak z ničeho nic vyprávění přerušila a se smíchem se zeptala, zda by si to kdo pomyslel, když jako holka běhávala po ulici U Zlaté kapky. Paní Leratová vrtěla hlavou. Ne, ne, to by nikoho ani nenapadlo! Teď zase začala mluvit ona, zvažněla a začala Nanu oslovovat milá dcero. Copak se nestala její druhou matkou, když ta skutečná odešla za tatínkem a babičkou? Nanu to dojalo, málem se rozplakala. Ale paní Leratová pořád vedla svou a opakovala, že to sice kdysi bývalo chvílemi těžké, ale proč to pořád rozmazávat. Dlouho svou neteř nenavštěvovala, příbuzní jí předhazovali, že by na to mohla doplatit. Panebože, a jak asi? Nana se jí nemusí s ničím svěřovat, ona věří, že vždy žila poctivě. Teď úplně stačí, že má tak dobré postavení a miluje svého syna. Co jiného má člověk na tomto světě než poctivost a pracovitost?

„S kým vlastně máš to dítě?“ zeptala se najednou a oči jí zářily zvědavostí.

„S jedním pánem,“ odpověděla Nana.

„Jak myslíš,“ pokračovala teta. „Říká se, žeš ho měla s jedním zedníkem a ten tě bil... Třeba mi to jednou povíš, víš dobře, že umím mlčet... A o toho maličkého se budu starat ráda, jako by to byl syn nějakého prince.“

Teta se původně živila jako květinářka, ale nechala toho a teď žila jen ze svých úspor. Měla šest set franků renty, skládala si na ni po malých částkách. Nana slíbila, že jí pronajme malý hezký byt a bude jí navíc vyplácet sto franků měsíčně. Když teta uslyšela tu sumu, trochu se zapomněla a křikla na neteř, aby jim pořádně pustila žilou; to mluvila o mužích. Obě se znovu políbily. Ale když Nana přivedla řeč na malého Ludvíčka, najednou zesmutněla, jako by si vzpomněla na něco nepřijemného.

„To je hloupé, musím ve tři odejít,“ zašeptala. „Mám práci.“

Zoe jim přišla říci, že je prostřeno. Odešly do jídelny, kde už u stolu seděla nějaká starší dáma. Nesundala si ani klobouk a na sobě měla tmavé šaty, jejichž neurčitá barva připomínala tak trochu husí hovínko. Nana nevypadala překvapeně, že ji tam vidí. Jen se zeptala, proč za nimi nepřišla do ložnice.

„Slyšela jsem hlasy,“ odpověděla stará paní. „Myslela jsem, že tam někoho máte.“

Paní Maloirová byla dáma úctyhodného vzhledu a vybraného chování, k Naně se chovala jako „starší přítelkyně“ a dělala jí společnost i doprovod. Zdálo se, že ji přítomnost paní Leratové znepokojuje. Jakmile se však dozvěděla, že jde o Naninu tetu, podívala se na ni laskavým pohledem a nepatrně se přitom usmála. Nana ovšem prohlásila, že má hlad jako vlk, vrhla se na ředkvičky a chroupala je jen tak, bez chleba. Paní Leratová se náhle začala upejpat a prohlásila, že ředkvičky nechce, pálí ji po nich žáha. Zoe pak přinesla kotlety, ale Nana se v nich nimrala a jen vysávala z kostí morek. Občas po očku pohlédla na klobouk, který měla stará dáma na hlavě.

Nakonec se zeptala: „To je ten nový klobouk, co jsem vám dala?“

„Ano, trochu jsem si ho upravila,“ zamumlala paní Maloirová s plnou pusou.

Klobouk vypadal extravagantně, vpředu byl hrozně rozšířený a zdobilo ho vysoké péro. Paní Maloirová si všechny klobouky upravovala, jedině ona prý ví, co jí sluší, a dokázala jediným pohybem ruky změnit ten nejelegantnější klobouk v rozplácitou hučku. Nana, která jí tento klobouk koupila, aby se za ni nemusela na ulici stydět, se teď málem rozzlobila. Křikla:

„Alespoň si ho sundejte!“

„Ne, díky,“ odpověděla stará dáma důstojně. „Nevadí mi, jí se mi v něm dobře.“

Po kotletách následoval květák a zbytek studeného kuřete. Ale Nana se nad každým jídlem ušklíbala, váhala, čichala k němu, pak nechala plný talíř a vzala si jen zavařeninu.

Dezert se zpozdil. Zoe ani nesklidila ze stolu a už přinášela kávu. Dámy jen odstrčily talíře. Pořád se mluvilo jen o tom krásném večeru. Nana si ubalila cigaretu, zapálila si, pak se zvrátila dozadu na židli a začala se houpat. Zoe zůstala s nimi, opřela se o příborník, svésila ruce a vyprávěla historky ze svého života. Byla dcerou jedné porodní báby z Bercy, které se v profesi moc nedařilo. Nejdřív pracovala u jednoho zubaře, pak nastoupila k jednomu pojišťovákovi, ale ani tam se neuchytila. Potom s jistou pýchou začala vypočítávat jména dam, u nichž pracovala jako komorná. Podle řeči to vypadalo, že jejich osud držela v rukou ona. Kdoví, jak by mnohá z těch dam dopadla, kdyby nebylo Zoe. Jednou třeba měla paní Blanchová doma pana Oktáva, když se najednou vrátil manžel. Co udělala Zoe? Předstírala, že upadla v salonu, manžel se jí vrhl na pomoc a pak se rozběhl do kuchyně pro skleničku vody. A pan Oktáv mohl mezitím zmizet.

„Je hodná, to se musí uznat,“ řekla Nana, která Zoe poslouchala s něžným zájmem a nelíčeným obdivem.

„Já měla taky řadu malérů...“ pravila paní Leratová.

Přisedla si k paní Maloirové a začala si s ní důvěrně špitat. Obě přitom namáčely cukr do kávy a cucaly ho. Paní Maloirová se ráda vyptávala na tajemství druhých, sama však o sobě nikdy nemluvila. Říkalo se o ní, že žije z nějaké tajemné penze a bydlí v jednom pokoji, kde jakživ nikdo nebyl.

Nana najednou vyjela:

„Teto, nehraj si s těmi noži... Víš, jak mě to rozčiluje.“

Paní Leratová totiž mimoděk položila na stole dva nože křížem přes sebe. Nana se bránila, přece není pověřčivá. Rozsypaná sůl nic neznamena, pátek také ne; ale co se týče nožů, to

bylo silnější než ona, nože nikdy nelžou. Určitě by se jí přihodilo něco nepříjemného. Zívla a pak se mrzutým výrazem řekla:

„Už jsou dvě hodiny... Budu muset jít. To je otrava!“

Obě staré ženy se na sebe podívaly. Všechny tři pak mlčky pokývaly hlavou. Ne vždycky je život tak zábavný, to je pravda. Nana se znovu zhoupla na židli a zapálila si další cigaretu, zatímco druhé dvě ženy se filozoficky zamyslely a diskrétně sevřely rty.

„My si zatím zahrajeme karty,“ přerušila po chvíli ticho paní Maloirová. „Hraje madam karty?“

Jistě, paní Leratová karty hrála a skvěle. Ani kvůli tomu nemusely volat Zoe, která mezitím odešla, stačil jim roh stolu, jen přehrnuły ubrus přes špinavé talíře. Ale když šla paní Maloirová do zásuvky příborníku pro karty, Nana si vzpomněla, že musí napsat dopis a poprosila ji, jestli by ho nenapsala za ni. Nanu psaní otravovalo, protože si nebyla jistá v pravopise, ale její stará přítelkyně píše dopisy srdcem. Utíkala do ložnice pro krásný dopisní papír. Kalamář nebo spíš obyčejná lahvička s inkoustem za tři sou stál na příborníku i se zrezivělým perem. Dopis byl adresován Daguinetovi. Paní Maloirová napsala svým anglickým krasopisem: „Můj milovaný chlapečku“, a potom mu sdělila, aby příští den nechodil, protože „to nejde“, ale ať je daleko či blízko, ona je v myšlenkách pořád u něj.

„A zakončím to ,tisíci polibky‘,“ zamumlala si pro sebe.

Paní Leratová každou větu odsouhlasila přikývnutím. Oči jí plály, ráda se vměšovala do milostných avantýr druhých lidí. A protože chtěla také něčím přispět, něžně zavrkala:

„Napište: Posílám tisíc polibků na tvé krásné oči.“

„Správně. Tisíc polibků na tvé krásné oči,“ opakovala Nana, zatímco ve tvářích obou starých žen se objevil výraz blaženosti.

Zazvonily na Zoe, aby odnesla dopis posluhovi. Ta zrovna mluvila s divadelním zřízencem, který přinesl pro madam

zapomenutý ferman. Nana zřízence pozvala dál a požádala ho, aby odnesl dopis Daguenetovi. Pak ho začala zpovídat. Och, pan Bordenave je navýsost spokojený, na příští týden už je vyprodáno. Madam si nedovede představit, kolik lidí už od rána chtělo její adresu. Když zřízenec odešel, Nana řekla, že nebude pryč déle než půl hodiny. Kdyby někdo přišel, ať na ni počká. Zatímco mluvila, ozval se zvonek. Přišel jeden z věřitelů, drožkář. Sedl si na lavici v předpokoji. Může tam točit palci až do večera, žádný spěch.

„Tak já jdu,“ řekla Nana, celá zmožená nicneděláním. Zívla a znovu se protáhla. „Už jsem tam měla být.“

Ale ani se nehnula. Sledovala, jak teta hraje; právě ohlásila trumf. Podepřela si bradu dlaní a zahloukala se do sebe. Ale trhla sebou, když uslyšela hodiny odbíjet třetí.

„Panebože!“ vykřikla.

Paní Maloirová, která právě počítala trumfy, ji měkce povzbuzovala:

„Drahoušku, uděláte nejlíp, když si svou pochůzku vyřídíte hned.“

„Pospěš si,“ pravila paní Leratová a zamíchala karty. „Když sem ty peníze přineseš do čtyř, chtěla bych stihnout vlak v půl páté.“

„Och, nebude mi to trvat dlouho,“ zašeptala Nana.

Během deseti minut jí Zoe pomohla navléknout šaty a nasadit klobouk. Bylo jí jedno, jak vypadá. Zrovna když se chystala sejít dolů, opět se ozval zvonek. Tentokrát přišel uhlíř. V pořádku, alespoň bude dělat drožkáři společnost, čas jim rychleji uteče. Ale protože se bála, aby jí neudělali scénu, prošla kuchyní a sešla dolů po schodech pro služebnictvo. Chodívala tudy často, jen si musela vykasat sukni.

„Tak hodné matce se dá všechno odpustit,“ řekla duchaplně paní Maloirová, když osaměla s paní Leratovou.